

Járulékos információk a személyazonosságban

Névváltoztatások és ragadványnevek Gödöllő anyakönyveiben (1772–1895)

1992-ben írt és megvédett doktori dolgozatom (Gödöllő személynevei [1722–1895]) témája szülőhelyem, Gödöllő teljes személynévanyagának vizsgálata volt, a település anyakönyvezésének kezdetétől, 1722-től, az állami anyakönyvezés bevezetéséig, 1895-ig.

Gödöllő Pest megye északi részén, Budapesttől északkeletre fekvő város. Első okleveles említése, *Gudulleu* 1349-ből származik (HORVÁTH, Gödöllő történetének írott forrásai 1325–1711. Gödöllő, 1987. 27), amikor a település magánföldesúri kézben volt.

A törökök pusztításai után a település számára az igazi felemelkedést 1737-től Grassalkovich Antal gróf uralkodása jelentette. Ekkor épült az Európa-szerte ismert barokk kastély. A település új templomokkal is gyarapodott. Grassalkovich a kastélyhoz külön katolikus várkápolnát építtetett. De hogy a várkápolna felépülhessen, le kellett bontani az ott álló régi református templomot és a hozzá tartozó iskolát. A gróf a reformátusoknak kárpótlásként új területet, épületanyagot és 100 tallért adott, hogy elkészíthessék új templomukat. Az új református templom 1744-re fel is épült. Grassalkovich ezen gesztusa természetesen nem azt jelentette, hogy ő támogatta volna a reformátusokat, sőt ellenkezőleg, buzgó katolikus volt, s egész gödöllői uralkodása alatt tudatos katolicizálást valósított meg. E ténykedése közé tartozott az, hogy minden reformátusnak, aki áttért a katolikus hitre, kedvezményeket adott (pénz, föld, stb.).

A gróf erős katolicizáló törekvéseit hirdeti az általa építtetett máriabesnyői templom (mely ma is híres búcsújáró kegyhely), a hozzá tartozó kapucinus zárda, és az a tény, hogy az általa többnyire Csehországból és Németországból betelepített lakosok mind katolikusok voltak.

Grassalkovichnak fényes fejedelmi pompával berendezett udvartartása volt, mely forgalmat, kereskedelmet, ipart létesített, és a nagy szegénységben élő jobbgáyságnak, zsellérségnek pedig állandó munkát, megélhetést biztosított. A gróf a kereskedelem előmozdítására kieszközölte Gödöllő részére a vásártartási jogot (1763). Ugyancsak ebben az évben kapta meg a település Mária Teréziától a mezővárosi címet, melyet e név eltörléséig, 1886-ig használt. A grófi udvartartás fénykora III. Grassalkovich herceg csődbe jutásával és halálával, 1841-ben végződik.

Ez után Gödöllő több birtokos kezébe került. A várost a teljes elszegényedéstől és elnéptelenedéstől az 1868. évi V. tc. menti meg, mely az elidegeníthetetlen koronajavak közé iktatja, mely meghatározta Gödöllő későbbi sorsát is. Megindul a kapitalista fejlődés, mely igen hosszú és ellentmondásokkal

terhelt. A kereskedelem városias része az 1850-től betelepülő zsidók kezébe kerül. A gazdasági fejlődés megváltoztatja a város társadalmi szerkezetét. Nő a lakosság lélekszáma, ezen belül is a kispolgári (iparos, kereskedő, hivatalnok) réteg, egyre több munkás lakik itt, bár ők Pestre járnak dolgozni.

1867-től szívesen tölti itt idejét a királyi család is. Ferenc Józsefék megszerették Gödöllőt. Erzsébetet külön tisztelték és szerették a helybeliek, melyről több emlék, elbeszélés is tanúskodik.

Gödöllő lélekszáma az első világháborúig fokozatosan nő. A település növekvő forgalma, a sok nyaralóvendég továbblandíti a helyi ipar fejlődését is. A megindult fejlődés mellett azért a város mindvégig megmarad a mindenkori uralkodó és udvartartása közkedvelt nyaralóhelyének.

A felekezetekről, anyakönyvekről

Gödöllőn az általam vizsgált időszakban három egyházi felekezet (római katolikus, református és izraelita) működött, melyek anyakönyveiből gyűjtöttem anyagomat.

Katolikusok

A katolikus anyakönyvezés az akkori anyaegyháznál, Isaszegen kezdődik 1734-ben. 1749-ig a gödöllői adatok a többi fiókegyház adataival együtt szerepelnek. Ekkor még igen kicsi a település lakossága, s azok között is alacsony az e felekezethez tartozók száma. A születési adatok között ez alatt a 15 év alatt mindössze 100 gödöllőit találtam. 1749. július 21-től 1775. június 25-ig – a katolikus lakosság növekedésével – Gödöllőnek külön vezetett filiális anyakönyve van az isaszegi anyakönyvben. A helybeli anyakönyvezés 1769-ben, a kastélykápolna felépülésével kezdődik el. Érdekes, hogy 1769–75 között kettős anyakönyvvezetést figyelhetünk meg. Ezen idő alatt minden adatot Isaszegen is és Gödöllőn is bejegyeztek. Az anyakönyveket 1836 szeptemberéig és 1851–69 között latin nyelven, majd 1836–51 között és 1869-től pedig magyarul vezették. E felekezet anyakönyveire jellemző a pontos, aránylag jól olvasható vezetés.

Reformátusok

A település legrégebbi felekezetét a reformátusok alkották. Az írásos emlékek és az anyakönyvek tanúsága szerint a XVII. századi visszatelepüléskor Gödöllőn egy református közösség képe bontakozik ki, melynek már 1652-től állandó prédikátora, 1657-től saját temploma van. „A Gödöllei reformata Eklésianak Matricularis Könyve”-t 1722-ben kezdték vezetni. Az anyakönyvezés annak ellenére, hogy mindvégig van Gödöllőnek saját református lelkésze, nem folyamatos. Az első hiányzó időszak 1740–44-ig, a második 1765 júniusától 1775-ig tart. E rejtélyes hiányokra igazán választ sem a történeti leírásokban,

sem a levéltári anyagokban, sem magukban az anyakönyvekben nem találtam. Így a település és az egyház történetét ismerve, csak feltételezéseim vannak. Az anyakönyveket 1739-ig latinul, majd ezután végig magyarul vezették.

Izraeliták

Az e felekezethez tartozók nagyobb számban 1850-ben települtek be. Ekkor az ő kezükbe kerül a kereskedelem nagyobb része. Létszámuk soha nem volt nagy, a lakosságnak csupán 5%-át tették ki. 1851-től saját egyházuk, zsinagógájuk és temetőjük van. Anyakönyvezésük 1851-ben kezdődik és folyamatosan tart az állami anyakönyvezés bevezetéséig, 1895-ig. Az anyakönyveket németül vezették, de készült róluk még két magyar nyelvű másolat is, melyek a bizonytalan, olvashatatlan helyzetek eldöntésekor nagy segítséget nyújtottak.

Jelen dolgozatban az általam vizsgált felekezeti anyakönyvekben fellelhető azon másodlagos – a családi és keresztneveken túlmutató – információk közül kívánok két témakört bemutatni, melyek a névtant kutató szakemberek számára érdekes adalékként szolgálhatnak. A továbbiakban a névváltoztatásokra utaló adatokkal, illetve az anyakönyvekbe bejegyzett ragadványnevekkel foglalkozom.

A névváltoztatásról

„A személynév-változtatások szorosan összefüggnek a személynevek életével, hiszen egy-egy személynév addig él, amíg van, aki viseli, másrészt a személynév- (főképpen a családnév-) állomány mennyisége és minősége egyaránt változik a névváltoztatások következményeként” – írja OROSZ BÉLA a Nyelvőrben megjelent tanulmányában (Nyr. 101: 31–40).

A hivatalos c s a l á d n é v – v á l t o z t a t á s hazánkban a múlt század második felében kezdődött el, és egyes időszakokban ez egész nagy méreteket öltött. A névváltoztatások okaival és a velük kapcsolatos névszépítéssel, névmagyarosítással többen foglalkoztak (vö. BENKŐ: Magyarosan 17: 2; MIKESY: MNy. 59: 216–21; SIMONYI: Nyr. 46: 201–5; OROSZ, i. m.).

Az általam vizsgált időszak névváltoztatásainak okait az anyakönyvek bejegyzései alapján nem tudtam megállapítani. Így csak a változtatás tényét jegyeztem le úgy, hogy ezen belül megfigyeltem a n é v m a g y a r o s í t á s folyamatát. (Meg kell jegyezni, hogy a névváltoztatások többsége már a XX. század elején történt, s igaz, hogy ez már nem érinti az általam vizsgált időszakot, de úgy gondolom, hogy e bejegyzések itt történtek, ezért a névállomány változását itt kell nyomon követni. A megváltoztatott nevek mellett zárójelben közlöm a belügyminisztériumi engedélyek évszámát.

A római katolikus anyakönyvekben a VI. korszakban (1851–1875) összesen 5 hivatalosan enegedélyezett névváltoztatást találtam, melyek az alábbiak:

<i>Jurka</i>	>	<i>Jánosi</i>	(1874)
<i>Kallina</i>	>	<i>Mikolay</i>	(1933)
<i>Pateres</i>	>	<i>Pálmai</i>	(1888)
<i>Popovits</i>	>	<i>Gáll</i>	(1897)
<i>Verier</i>	>	<i>Pécsi</i>	(1898)

A VII. korszakban (1876–1895) bejegyzett neveknél már jóval többet (28 félélt):

<i>Bánszki</i>	>	<i>Bátonyi</i>	(1934)
<i>Bartkó</i>	>	<i>Barkó</i>	(1943)
<i>Bata</i>	>	<i>Batta</i>	(1900)
<i>Bolcsok</i>	>	<i>Besnyői</i>	(1935)
<i>Cservenka</i>	>	<i>Cserhalmi</i>	(1898)
<i>Ellenbacher</i>	>	<i>Csongrádi</i>	(1898)
<i>Faul</i>	>	<i>Szabados</i>	(1899)
<i>Fuferanda</i>	>	<i>Fegyveres</i>	(1934)
<i>Fuferanda</i>	>	<i>Füzesi</i>	(1934)
<i>Gavra</i>	>	<i>Garamszegi</i>	(1942)
<i>Gerhart</i>	>	<i>Várnai</i>	(1934)
<i>Janóch</i>	>	<i>Jászi</i>	(1934)
<i>Jokics</i>	>	<i>Jablonkai</i>	(1933)
<i>Klopcsek</i>	>	<i>Körtés</i>	(1935)
<i>Kohl</i>	>	<i>Koltai</i>	(1937)
<i>Maczek</i>	>	<i>Magyari</i>	(1934)
<i>Majer</i>	>	<i>Mátrai</i>	(1937)
<i>Puli</i>	>	<i>Parádi</i>	(1934)
<i>Puli</i>	>	<i>Pálos</i>	(1934)
<i>Reichart</i>	>	<i>Repistyák</i>	(1908)
		(törvényesítés útján) >	<i>Regős</i> (1934)
<i>Salkovszki</i>	>	<i>Szentesi</i>	(1909)
<i>Szvoboda</i>	>	<i>Székelyhidi</i>	(1937)
<i>Szvoboda</i>	>	<i>Szoboszlai</i>	(1940)
<i>Virnhart</i>	>	<i>Rákosi</i>	(1904)
<i>Volzsák</i>	>	<i>Vámosi</i>	(1934)
<i>Volzsák</i>	>	<i>Várkonyi</i>	(1934)
<i>Volf</i>	>	<i>Várnai</i>	(1904)

Megfigyelve a két korszak hivatalos névváltozásait, megállapítható, hogy a *Bartkó*, *Bata* és a *Puli* nevek kivételével minden esetben a névmagyarosítás is indíték lehetett. Érdekes, hogy a 29 magyarosított név közül 21 névnél az eredeti

és az újonnan választott név kezdőbetűje megegyezik. A magyarosított nevek közül 23 -i melléknévképzővel képzett helynév.

A felsorolt nevek közül 4 név megváltoztatásánál más motívum működhetett, melyekre azonban csak következtetni lehet. Igen nagy valószínűséggel állítható, hogy a *Bartkó* > *Barkó* és a *Bata* > *Batta* családnevek változtatásánál valamilyen helyesírási, elírási ok szerepelhetett.

A másik két névváltoztatás két testvér esetében történt, akik a *Puli* családnevet változtatták ugyanabban az évben *Parádi*-ra illetve *Pálos*-ra. Ebben az esetben feltételezhetően a névváltoztatás indítékai között a családtól való elszakadás is szerepelhetett (vö. OROSZ, i. m. 37).

Ezt a folyamatot megfigyelhetjük még a *Fuferanda*, a *Szvoboda*, a *Virnhart* és a *Volzsák* családok esetében is. Természetesen ennek az ellenkezőjére is találtam adatot, ahol a család egységének megőrzésére minden gyermek ugyanarra a névre változtatta eredeti családnevét (a *Bata* családnál kettő, a *Cservenká*-nál négy és az *Ellenbacher*-nél három fő.)

A református felekezetnél jóval kevesebb esetben találkoztam családnév-változtatással. A VI. korszakban összesen egy esetben fordult elő, hogy *Varga Sándor* családnevét *Böszörményi*-re (1911) változtatta, de ezt a névváltoztatást 1913-ban hatályon kívül helyezték.

A VII. korszakban a következő névváltoztatások történtek:

<i>Breznyik</i>	>	<i>Bánhidi</i>	(1934)
<i>Breznyik</i>	>	<i>Berzsenyi</i>	(1934)
<i>Laukó</i>	>	<i>László</i>	(1911)
<i>Mojszer</i>	>	<i>Tiszavölgyi</i>	(1881)
<i>Polyák</i>	>	<i>Palotás</i>	(1933)
<i>Polyák</i>	>	<i>Pálvölgyi</i>	(1934)
<i>Pokorádi</i>	>	<i>Imre</i>	(1907)
<i>Stróbel</i>	>	<i>Székely</i>	(1929)

Az itt felsorolt nevek esetében is megállapítható a magyarosítás szándéka, ahol a 8 változtatásból 5 alkalommal ügyeltek a kezdőbetűk azonosságára.

Két testvérpár (*Breznyik* és *Polyák*) családnév-változtatásának oka a magyarosítás mellett a családtól való elkülönülés is lehetett.

A névféleségek arányában a legtöbb családnév-változtatást az izraelita felekezetnél találtam. A vizsgált 50 év alatt az anyakönyvekben szereplő 69 féle családnévből 21 féle nevet (mind német eredetű volt) magyarosítottak.

A VI. korszakban 5 névnél jegyezték be változtatást, melyek a következők:

<i>Braun</i>	>	<i>Bánó</i>	(1898)
<i>Freiwilling</i>	>	<i>Fenyő</i>	(1892)
<i>Kraus</i>	>	<i>Huszár</i>	(1908)
<i>Spitzer</i>	>	<i>Székely</i>	(1904)
<i>Stern</i>	>	<i>Solti</i>	(1871)

A VII. korszakban már 20 esetben találtam a névváltoztatásra utaló bejegyzést:

<i>Adler</i>	>	<i>Aczél</i>	(1903)
<i>Eisenberger</i>	>	<i>Erdős</i>	(1903)
<i>Ehrlich</i>	>	<i>Erényi</i>	(1887)
<i>First</i>	>	<i>Herczeg</i>	(1888)
<i>Haring</i>	>	<i>Hajdú</i>	(1911)
<i>Kohn</i>	>	<i>Kürti</i>	(1884)
<i>Kohn</i>	>	<i>Komlós</i>	(1904)
<i>Pilberstein</i>	>	<i>Kövesi</i>	(1908)
<i>Pollák</i>	>	<i>Lengyel</i>	(1905)
<i>Rozenbauer</i>	>	<i>Pap</i>	(1904)
<i>Spitzer</i>	>	<i>Szántó</i>	(1892)
<i>Spitzer</i>	>	<i>Sándor</i>	(1905)
<i>Spitzer</i>	>	<i>Szabó</i>	(1908)
<i>Spitzer</i>	>	<i>Somló</i>	(1912)
<i>Silberstein</i>	>	<i>Kövesi</i>	(1900)
<i>Schön</i>	>	<i>Horti</i>	(1914)
<i>Schönthal</i>	>	<i>Szépvölgyi</i>	(1905)
<i>Strauszler</i>	>	<i>Szőnyi</i>	(1911)
<i>Weisz</i>	>	<i>Vámos</i>	(1911)
<i>Weiskopf</i>	>	<i>Vidor</i>	(1919)

Az itt magyarosított német neveknél is ügyeltek (14 névnél) a nevet változtatók a kezdőbetűk azonosságára. Három esetben a német neveket szó szerinti fordítással magyarosították (*Ehrlich* > *Erényi*, *Pollák* > *Lengyel*, *Schönthal* > *Szépvölgyi*).

Érdekes módon e felekezeteknél nem figyelhető meg a névváltoztatási indíték céljaként a családtól való elszakadás, sőt egy-egy családnév megváltoztatása a család minden tagjánál megfigyelhető. Így a *Freiwilling*, *Adler*, *Spitzer* (Sándor), *Silberstein* családokban mind a 4, az *Ehrlich*, *Spitzer* (Szabó), *Schön* és *Schönthal* családokban pedig mind a 3 gyermek ugyanarra változtatta nevét. A VII. korszakban kétszer szereplő *Kohn* és a négyszer szereplő *Spitzer* nevek külön-külön családokat képviselnek.

A három felekezetnél előforduló névváltoztatásokat megfigyelve megállapítható, hogy az engedélyezett új nevek minden esetben magyar eredetűek voltak.

Ragadványnevek

Az általam vizsgált időszakban a vezetékevek már állandósultak és öröklődtek hazánkban. Így a ragadványnevek az egyházi anyakönyvekben

nyilván jóval kisebb számban jelentek meg, mint ahány a valóságban, a mindennapi névhasználatban élhetett.

Mivel e névtípus összegyűjtésénél több korlással is kellett számolnom (időbeli távolság, rákérdezés lehetőségének hiánya, stb.), ezért e neveket az írásos adatokból megállapítható eredetek alapján próbáltam csoportosítani, felekezeti megoszlásban. Itt jegyzem meg, hogy az anyakönyvek közül az izraelitákban egyetlen adatot sem találtam. A római katolikus felekezetenél is csak 18 esetben fordult elő ragadványnév, amely jóval kevesebb, mint a reformátusoknál található ilyen jellegű bejegyzés.

Ennek több oka is lehet: egyik az, hogy e felekezetenél az egyházi szabályzat tiltotta a nem hivatalos nevek bejegyzését, a másik, hogy a latin nyelvű anyakönyvezés kevesebb lehetőséget adott a nem hivatalos nevek rögzítésére.

A református anyakönyvekben 180 alkalommal találtam a hivatalos név mellett valamilyen más, megkülönböztető bejegyzést. Ez érthető is, hiszen e felekezetenél az anyakönyvek vezetése 1739-től magyar nyelven folyt.

A továbbiakban a feldolgozott időszakban talált ragadványneveket mutatom be úgy, hogy azokat típusaik szerint próbáltam csoportokba sorolni.

A katolikus felekezetenél található ragadványnevek:

1. Valamely ős keresztnéve szerepel a név mellett:
Felix István (1781), itt az első a családnév.
2. Betűnév:
N. Illés két esetben szerepelt (1839 és 1848), lehet, hogy a nemesi származásra utal, mert a polgári állapot jelölésénél a „Nobilis” megjegyzés található.
3. Más településről való származásra utaló nevek:
Beleházi Bartal (1844, 1845), *Manóbükki Balogh* (1883, 1889), *Székelyföldvári Szilágyi* (1886, 1887, 1888), *Csepei Zoltán* (1893).
Bár ezek a nevek nemesi nevek is lehetnek.
4. Idegen származásra utal:
Vencelkai alias *Bohemus* (1761)
5. Külső tulajdonságra utalhat:
Nagy Benedek (1792), de ez utalhat esetleg korra is. Idesorolható a már gúnynévi hangulatot árasztó *Egér Misik* (1863, 1865) név. E név esetében érdekes bejegyzést találtam. Feltehető, hogy a *Misik* nevezetű embert a köztudatban mindenki *Egér* néven ismerte, mert a második alkalommal (1865) a pap már csak az *Egér* nevet jegyezte be családnévként, majd megjegyzésben ezt a valódi családnévre javította.
6. Foglalkozásra utaló megkülönböztető név:
Apró alias *Juhász* (1776)
7. Egyéb, egyik kategóriába sem sorolható név:
Mauer alias *Merville* (1866)

A reformátusoknál bejegyzett megkülönböztető nevek:

1. Életkor megjelölése:

Az *Öreg* és *Ifjú* megjelölés a túl gyakori nevek előtt igen sokszor előfordult, például *Öreg Berze* (1756); *Öreg Török* (1800); *Ifj. Berze* (1816). (Az *Öreg* megkülönböztetést 43, az *Ifjú* vagy *Ifjabb* [esetleg *Ifj.*] alak pedig 56 esetben fordult elő.)

2. Valamelyik rokon családnevének használata megkülönböztető névként:

Ez a típus elég gyakori a felekezetről. Mindig az első név jelöli a rokon nevét. *Tót Laukó* (1749, 1753); *Rádó Orgován* (1857); *Berze Takács* (1862); érdekes a *Tót Benke* (1755) és a *Benke Tót* (1758) nevek használata. Itt az első esetben *Benke* a *Tót* apósa, a második esetben *Tót* a *Benke* veje. Ezek a névvariációk 4 alkalommal fordultak elő, volt olyan eset, amikor az apa nevével külön megmagyarázható, hogy „*Tót János a Benke veje*”.

Az e csoportba sorolható nevek közé egy olyan esetet is besoroltam, ahol a teljes név mellett, teljes névként szerepel a megkülönböztető név: *Gáspár János Kis János* veje (1786).

3. Betűnév:

Igen gyakoriak az e típusba tartozó nevek. Több esetben meg is fejthető a név előtt álló betűk jelentése, mert néha azt teljesen kiírva jegyezték be.

N. (< *Nagy*) *Berze* (1835, 1849); *G. Berze* (1843, utána még 10 alkalommal fordult elő); *F.* (< *Földi*) *Berze* (1849, 1865); *O. M.* (< *Oskola Mester*) *Domokos* (1785); *K.* (< *Katona*) *Jámbor* (1868, 1870, 1872, 1874, 1877); *V.* (< *Váradi*) *Kolos* (1842); *M. Lakó* (1847); *K.* (< *Katona*) *Matúz* (1845, 1848, 1870, 1872); *K. Som* (1840, 1842); *G. Szabó* (1845, 1876, 1884, 1886); *N. Szombat* (1859); *Cs. Tóth* (1845, 1869, 1872, 1876); *G. Tóth* (1870, 1872, 1875); *K. Tóth* (1875, 1893); *N. Tóth* (1849, 1850).

4. A településen belüli lakhelyre való utalás:

Alvégi Berze (1777).

5. Más településről való származást jelöl:

Aszódi Juhász (1747); *Váradi Mészáros* (1747, 1748, 1751); *Monori Gergely* (1745); *Pétzeli Juhász* (1800); *Hévíz Györki Kovács* (1790, 1791); *H. Györki Pováson* (1815); *Váradi Kolos* (1844, 1848); *Hermány Pető* (1808) (ez utóbbi név nemesi eredetre is utalhat).

6. Külső tulajdonságot jelölhet:

Kis Gódor (1728, 1729); *Kis Juhász* (1758); *Kis Pálinkás* (1722, 1724); *Nagy Berze* (1830) (a *Kis* és a *Nagy* megkülönböztető nevek utalhatnak életkorra is); *Nagyfejű Tamás* (1724); *Veres Mészáros* (1752).

7. Foglalkozásra utaló ragadványnevek:

Juhász Dudás (1775); *Katona Matúz* (1808); *Oskola Mester Domokos* (1782, 1786).

8. Egyéb, biztosan egyik kategóriába sem sorolható nevek:

Czipó Kovács (1755); *Koja Halasi* (1780); *Hantzko Szemerei* (1818)

A református felekezetben a hivatalos bejegyzésnél is igen gyakran használták a megkülönböztető neveket, főleg a nagyon gyakori családnevek esetében. Több megkülönböztető név (főleg a betűnevek közül) öröklődött, de ezek jelölése nem minden alkalommal történt következetesen.

RAÁTZ JUDIT

A helynevek és helynévtípusok egy fajtája a Nyugat-Dunántúlon

A névtannak a földrajzi nevekkal foglalkozó ága igen gazdag tipológiákban. Ezek természetüknél fogva a teljes tulajdonnévi alakot vizsgálják, és ennek során a rendelkezésükre álló névkincset rendszerezik.¹ A tipizálás azonban önmagában kevésbé mutat rá arra az összefüggésre, miként épül be az így megismert szófaji részegység főként jelentéstani vonatkozásban a nyelv szókészletének egészébe, és milyen változásoknak részesei. Véleményem szerint erről gazdagabb tudást a helynevek szótestét részben alkotó földrajzi köznevek vizsgálatával szerezhetünk. Ilyen munka elindítására tettem kísérletet a Pais Dezső emlékére rendezett zalaegerszegi névtudományi konferencián a Növénynevek Vas megye földrajzi neveiben című előadásomban.² Akkori munkám arra korlátozódott, hogy számba vegyem, a táj növényzetét alkotó fajták és egyedek közül melyeket használja fel a névalkotó ember, és azok milyen gyakorisággal fordulnak elő.

Mai előadásomban egyetlen archaikus köznévcsoporthoz, a *csep** ~ *csepe** tövet tartalmazó, helynévi elemként előforduló néhány szó kérdésével foglalkozom. A téma érdekességére az hívta fel a figyelmemet, hogy a Vas megye földrajzi nevei mutatójának készítése során feltűnt, hogy bizonyos köznévi alapelemnek tűnő szavaknak, melyeket már a helybeli lakosság sem tudott értelmezni, határozottan körvonalazható elterjedtsége van. Ennek magyarázata, ha más lehetőségek (pl. a

¹ Vö. BENKŐ LORÁND, A Nyárádmente földrajzi nevei. MNyTK. 74. sz. Bp., 1947.; INCZEFI GÉZA, Földrajzi nevek névtudományi vizsgálata. Akad. K., Bp., 1970.; KÁZMÉR MIKLÓS, Alsó-Szigetköz földrajzi nevei. MNyTK. 95. sz. Bp., 1957.; BACH, ADOLF, Deutsche Namenkunde II. Die deutschen Ortsnamen 1.2. Carl Winter Universitätsverlag Heidelberg, 1953–54.

² VÖRÖS OTTÓ, Növénynevek Vas megye földrajzi neveiben: Névtudomány és művelődéstörténet. Szerk. BALOGH LAJOS és ÖRDÖG FERENC. MNyTK. 183. sz. Zalaegerszeg, 1989. 207–11.